Advent – De Zaligsprekingen
(1) Vonken van Uw Naam

Lezing

Hij richtte zijn blik op zijn leerlingen en zei:
‘Gelukkig jullie die arm zijn, want voor jullie is het koninkrijk van God.
Gelukkig jullie die nu honger hebben, want je zult verzadigd worden.
Gelukkig wie nu huilt, want je zult lachen.
Gelukkig zijn jullie wanneer de mensen jullie omwille van de Mensenzoon haten en buitensluiten en beschimpen en je naam door het slijk halen.
Wees verheugd als die dag komt en spring op van blijdschap, want jullie zullen rijkelijk beloond worden in de hemel. Vergeet niet dat hun voorouders de profeten op dezelfde wijze hebben behandeld.
Maar wee jullie die rijk zijn, jullie hebben je deel al gehad.
Wee jullie die nu verzadigd zijn, want je zult honger lijden.
Wee jullie die nu lachen, want je zult treuren en huilen.
Wee jullie wanneer alle mensen lovend over je spreken, want hun voorouders hebben de valse profeten op dezelfde wijze behandeld.

Lc 6,20-26 (NBV21)

Overweging

In de lezing hoorden wij Lucas met zaligsprekingen, niet Matteüs met de bekende acht zaligsprekingen als begin van Jezus’ Bergrede. Waarom Lucas? Omdat we de tekst van Lucas zelden of nooit te horen krijgen. Lucas ook omdat de zaligsprekingen geen monopolie zijn van Matteüs’ Bergrede. Geleerde boeken tellen meer dan 30 zaligsprekingen in het Nieuwe Testament. En het woord betekent soms niet eens dat religieuze “zalig” maar gewoonweg ‘gelukkig’.
Er is ’n diepere reden om met Lucas te beginnen. Omwille van de vier “wee-roepen”, tweede deel van de tekst die een tweeluik is: gelukkig tegenover wee. Jezus doet wat hij in zijn opvoeding geleerd heeft, de Thora uitleggen – Thora: weg, wijsheid, ook wet. Jezus formuleert dus geen eigen, nieuwe grondwet van het christendom (titel van het al oudere boek uit 1977, Davidsfonds, van Sylvester Lamberigts).

Jezus sluit met de tegenstelling tussen “gelukkig” en “wee” aan bij Deuteronomium waar de Levende, de Eeuwige zegt: “Zie, Ik plaats voor u het leven en de dood, geluk en ongeluk, zegening en vervloeking; kies dus het leven!” (Dt 30,15 en 19) Keuze, kiezen, ja zeggen op het verbond dat de Levende ons aanbiedt (met dank aan Benoît Standaert: “Het Woord is onder ons? Overwegingen van een monnik bij het Lucasevangelie in de C-cyclus, p. 154-6). Op cruciale plaatsen in het Uittochtverhaal, in de ballingschap, bij de terugkeer uit ballingschap en de bouw van de nieuwe tempel luidt het in de Bijbel telkens: wie kies je, wat kies je? Leven of dood? Soms letterlijk dood, want als het volk van het verbond 38 jaar door de woestijn moet dwalen, dan is dat omdat het volk de verkenners van het Beloofde Land uitlachen en niet gekloven, de spotters zeggen neen op Gods belofte, ze kiezen de dood. Effectief, niemand van die generatie volwassen mannen, op Jozua en Kaleb na, zal het Beloofde Land bereiken (Nummeri 13 en 14).
Dood of leven, gelukkig of wee, dat kan je op veel manieren zeggen. Neem bijvoorbeeld het begin van het boek van de Psalmen waar de formulering of tegenstelling weer anders klinkt: gelukkig wie niét treedt in het overleg van de bozen (Ploert en Schender, vertaalt Oosterhuis) maar die zich vermeit – zich vermeit! – in de Thora van de Levende. Zich **vermeien** in de Thora, in de verhalen, in de wijsheid van de Tien Woorden, in de weg die zij uittekenen, in “het zingen van liedjes” (Oosterhuis). Tegenover het

pad van de boze, dat pad breekt af, staat in Psalm 1: “gelukkig de mens die wortelt waar water stroomt”.
Dood of leven; die keuze die ons aangeboden wordt, helpt om vele vervelende passages in de Bijbel toch te begrijpen, psalmverzen bijvoorbeeld zoals “Zijn woede duurt een oogwenk, Zijn liefde een leven lang” (Ps. 30, 6).

Het woord zelf, “zaligsprekingen”, is dus misleidend. Dat de acht zaligsprekingen uit de Bergrede elk jaar de officiële evangelielezing is op Allerheiligen, zet ons op het verkeerde been. Zalig klinkt daar als: die zijn er, zij zijn zalig, ze hebben het gehaald, zij krijgen de stempel “zalig” – wij, wij blijven achter, wij halen dat ideaal niet. De nieuwe Bijbelvertalingen schrijven al langer niet meer “zalig” maar ”gelukkig”. Dat brengt ons bij ’n vreemde maar zeer behulpzame vertaling van “zaligspreking”. Het is de vertaling van André Chouraqui, een Franse jood die heel de Bijbel heeft vertaald. “Gelukkig wie nu huilt” (Lc 6,21) klinkt bij Chouraqui als volgt: *“En marche, les pleureurs de maintenant”* (zijn Franse taal is soms even origineel als zijn vertaalvondsten) . “En marche” versta ik dan niet als een marsbevel, “vooruit!”, maar als: “ge zijt goed bezig”. En ge zijt zo goed bezig dat ge er u ook goed, gelukkig bij voelt.

Bij de korte tekst van Lucas meer nog dan bij de langere Bergrede bij Matteüs valt op dat de zaligsprekingen echt wel bedoeld zijn voor ons, gewone mensen, als wenken voor elke dag. Want slechts ’n paar regels verder luidt het: “Behandel anderen zoals je wil dat ze jullie behandelen”. Dat is het. Ik weet het, Jezus illustreert dat met choquerende extreme voorbeelden: weiger iemand die je je bovenkleed afneemt niet ook je onderkleed, wie je slaat ook de andere wang aanbieden. Bedoeld choqueren, wakker maken, uitnodigen – het zijn geen bevelen, geen voorschriften, het is inspiratie.

Weldoende inspiratie was het voor mij, een ontdekking dat deze Lucastekst ook voedsel is voor niet-christenen. Wie niét kerkelijk is, kan zich – ik zeg wel: kàn zich – aansluiten bij die inspiratie. Er staat wel “omwille van de Mensenzoon”, maar het is goed Bijbels denken als we onder “Mensenzoon” de hele mensheid, dé mens verstaan. “Gelukkig als men jullie omdat je opkomt voor de mens buitensluit”.

Nog dit. In géén geval dienen de zaligsprekingen om anderen de maat te nemen, of als goede raad voor ànderen. Wie treurt, kunnen, mogen wij niet troosten met een door Jezus gesproken zaligspreking. Die tekst is enkel bedoeld voor de lezer, voor mezelf – als hulp in het leven, als levenslang ondervinden en ontdekken.

Samenvattend. De zaligsprekingen zijn geen wet, ze leggen de lat niet onmogelijk hoog – ’n paar zondagen geleden nog klonk het hier: zoek het niet in de hoogte of de diepte, het geluk van Gods weg ligt binnen uw bereik – zaligsprekingen nemen ons noch anderen de maat. Levenspaden zijn het, wegeltjes naar vrijheid, de vrijheid waarom we bidden in het Onze Vader.

Hoe kunnen we ze ’n betere naam geven? Geluksleutels? Of ruikt die naam te veel naar ‘de boekskes’ met honderden gelukstips? We schreven als nieuwe naam boven deze cyclus ’n zin uit ’n Oosterhuis-lied (lied “Gij zijt voorbijgegaan” LB 462) “vonken van uw Naam” – vonken van de Levende, voor ons, in ons. IN ons: het lied vervolgt: die vonken van Gods naam zijn “ogen in ons hart”. Het zijn geen nieuwe ogen, maar ogen die anders mogen kijken, ogen misschien met tranen maar tranen die uiteindelijk ons hart verbreden, lichter, dieper maken. Daarom kom ik hier meevieren, om te “wortelen waar water stroomt” (Psalm 1, vertaling Ida Gerhardt – Marie van der Zeyde), om “liedjes te zingen”

Geert Delbeke
De Lier, Brugge, 1 december 2024